

Mehmet Mermerci Olayı ! Sermaye de Liberal Olabilir...

Mehmet BARLAS*

Liberal söylemin işadamları tarafından seslendirilmesi, Türk toplumunda pek alışılmış bir durum değildir. Genellikle devlet eliyle yaratılmış sermaye sınıfının üyeleri, siyasi seçimlerini de hep devletçilik yönünde yapmışlardır.

Ben bunun ilk istisnasını, İzmirli işadamı Şerif Remzi Reyent'te gördüm. İnönü'nün aile dostu ve köklü bir CHP'li olmasına karşın, Şerif Remzi Reyent, Türk toplumunun ekonomik çıkış yolunun, Adam Smith'in öğretilerinden geçtiğini her mekanda vurgulardı. Bu inancını, CHP'nin sola kaydığı ve demokratik sosyalizmin "ortanın solu" sloganı ile parti ideolojisi haline dönüştüğü günlerde daha yüksek sesle tekrarlıyordu.

Sonraları Şerif Remzi Reyent'in diğer sermaye sahiplerinden neden farklı olduğunu anladım. Şerif Remzi Reyent, iş hayatında devlete de iç pazara da bağımlı değildi. Bir ihracatçıydı. Onun markasını taşıyan incirler, gerek kaliteleri, gerekse ambalajları ile, Avrupa pazarında "incirin belugası" olarak müşteri buluyordu.

Mehmet Mermerci, benim tanıdığım ikinci yüksek sesli liberal oldu. Mektupları ile, 1970'lerden

başlayarak Türk Parasını Koruma Mevzuatı'nın yanlışlığını ve her alanda liberal söylemin erdemlerin vurguladı.

Döviz basımının suç sayıldığı ve katı kambiyo mevzuatının bir hayat tarzı haline geldiği Türk toplumunda, önceleri, Mehmet Mermerci'ye hafif "uçuk" bir kişi olarak bakanlar çoğunlukta idi. Henüz 24 Ocak 1980'e gelinmemişti. TÜSİAD bile, daha özelleştirmenin farkında değildi. Türkiye'de ekonomi içerikli tartışmaların özünde ne "rekabet", ne "kalite", ne "globalleşme" vardı. Sesini yükselten işadamları olayı sadece "komünizmle mücadele" veya "sol tehlikeye" karşı tedbir almak biçiminde görüyorlardı.

Bütün yatırımların "Planlama"dan onaylandığı ve bütün fiyatların Ankara'da saptandığı dönemlerdi. Döviz yokluğunda "teşvik"le resmi kurdan yatırım yapabilen imtiyazlıların köşeyi döndüğü günlerdi. Hızlı başarının yolu, "kota"lardan, "tahsis"lerden geçirdi hep.

Mehmet Mermerci, o ortamda liberal söylemi seslendirdi. Sade mektupları ile değil, TÜSİAD genel kurullarındaki konuşmaları ile de, rekabetin, müdahalesizliğin erdemini savundu.

Onun bu direncenin bir kaynağı iyi okuması ve Amerikan eğitiminin verdiği bilgileri,

*Gazeteci-yazar

Amerikan toplumunun deneyimleri ile karşılaştırmasıydı. Diğer bir dayanak da, Mermerci'nin iş hayatında, devlete hiç dayanmaması ve dış pazara ürünlerini satabilecek kapasiteye erişmesiydi. "Jean" kumaşında "Akfil" bir dünyaya markası olmuştu.

1980'den ve Özal'ın işbaşına gelmesinden sonra, Mehmet Mermerci, "haklı adam" rolüne kolayca girdi. Onun mektupları artık, sade yanıtlara değil, yarın neler yapılması gerektiğini de gösteren belgeler haline gelmişti.

Özellikle son dönemde, Türkiye'nin siyasal bunalımlarını irdeleyen düşüncelerinin, Turgut

Özal tarafından tekrar edildiğini defalarca duydum. Amerikan anayasası ile Türk anayasalarını karşılaştıran mektupları ve konuşmaları, Mermerci'nin daha üst aşamada, liberal söylemi Türk toplumuna anlatma çabalarının ürünüydü.

Mermerci'nin mektuplarını "Mektupla Liberallik" başlığı altında kitaplaştırırken bu süreci bir kez daha iyice görmüştüm.

Şimdi Mermerci'ler çoğunlukta artık.

Ama hâlâ yeni Özal'lar çıkmıyor.